

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

638.232
բ - 17

ԵՄ-ՋՈՆԸԼ ԿԵՅԸՆ

Գ. ԽԱԼԱԹՅԱՆ

ԹՓԱՅԻՆ ԹԹԱՍՏԱՆԻ
Մ Շ Ա Կ Ո Ի Մ Ը

OCT 20 1931

ՄԵՅՆԻՍ ԶՈՆՈՒ ԿՈՅՈՒՆ

638.232

Խ-17

սյ

Գ. ԿԱԼԱԹՅԱՆ

**ԹՓԱՅԻՆ ԹՓԱՍՏԱՆԻ
Մ Շ Ա Կ Ո Ւ Մ Ը**

1889

ՅԵՐԵՎԱՆ

1 9 3 1

06 MAY 2013

23.224

ԹՓԱՅԻՆ ԹԹԱՍՏԱՆԻ ՄՇԱԿՈՒՄԸ

Թթագործության մեջ այժմ դրված ամենա-
կարեւոր խնդիրներից մեկը հանդիսանում է .—
պահել թթաստանների մի այնպիսի սիստեմ, վոր
մի միավոր տարածութունից տա մեծ քանակու-
թյամբ թթենու տերեւ առանց իջեցնելու նրա
վորակը: Բարձրաբուն թթենիներին ձեւ տալու և
նրանցից բերք ստանալու համար, պահանջվում
է առնվազն 6—7 տարիներ, վորից հետո միայն
հնարավոր է լինում ուղտագործել նրանց տերեւը
կերի համար: Բացի այդ նման սիստեմի թթենի-
ներից ստացվում է չնչին քանակությամբ բերք:

Բավական է հիշել, վոր տասը տարեկան
թթենին միջին թվով տալիս է տարեկան միայն
10—15 կիլո տերեւ, մինչդեռ 15 հաս թփային
թթենիներ 15 կիլո տերեւ տալիս են 2—3 տա-
րում:

Յեթե ընդունենք, վոր մի հեկտար հողամասի
վրա տնկված է քառակուսի ձեւով 277 բար-
ձրաբուն թթենի, հաշվելով յուրաքանչյուր քառա-
կուսի կողմը 6 մետր, և ընդունելով, վոր տասը
տարեկան ծառ տարեկան կտրող է տալ 15

Իրավիճակ. № 6651 (բ) Գառվեր № 3837 Տիրած 2000

Պետրատի տղարան, Յերեան

Թփային թթաստ

15794 - 57

կիրո տերեվ, մեկ հեկտարից կատացվի 4156 կիրո տերեվ, մինչդեռ մեկ հեկտար թփալին թթաստանից, իր ոգտազործման 3-րդ տարին ստացվում է 20.000 կիրո, այն էլ այնպիսի տերեվ, վորը յուր վորակով հետ չի մնում բարձրաբուն թթենու տերեվից: Ուրեմն մեկ միավոր թփալին թթաստանից ստացվում է շատ ավելի տերեվ քան բարձրաբունից առանց իջեցնելու նրա վորակը:

Այստեղից պարզ է, թե ինչու նպատակահարմար է կոլտնտեսութուններում, խորհանտեսութուններում և չքավոր միջակ անհատ տնտեսութուններում ունենալ թփալին թթաստաններ շերամապահությանը զարկ տալու համար:

Թփալին թթաստանի 2-րդ առավելութունն էլ այն է, վոր անեցնելու և ձեվ տալու համար անարդյունավետ տարիներ չունի, տնկելու 2—րդ տարին թթաստանը արդեն ոգտազործվում է:

3-րդ առավելութունն այն է, վոր կլարված ճյուղի և տերեվի հարաբերութունը մեկ և մեկ է, այսինքն մեկ միավոր տերեվին ընկնում է մեկ միավոր ճյուղ, մինչդեռ բարձրաբուն թթենու դեպքում մեկ միավոր տերեվին ընկնում է 2 միավոր ճյուղ:

Վերջապես թփալին թթաստանի ամենակարեվոր առավելութունն այն է, վոր այդ սխտեմն հնարավորութուն է տալիս մեքենայա-

ջընելումի շարք աշխատանքներ, վորոնցից ամենակարեվորը տերեվի բերքնավաքը, կատարվում է մեքենայով:

Վերոհիշյալ առավելութունները բավական են համոզելու, վոր բարձրաբուն թթաստանից պետք է անցնել թփալին թթաստանին և վերջինս դարձնել կոլտնտեսութունների, խորհանտեսութունների և չքավոր միջակ անհատ տնտեսութունների սեփականութունն ու խնամքի առարկան, մանավանդ նկատի ունենալով շերամապահության սոցիալիստական և մեքենայացման ուղիներով զարգացող արագ տեմպը:

ՀՈՂԻ ՄՇԱԿՈՒՄԸ.—Թփալին թթաստանին հատկացված հողը պետք է լինի թեթեվ, փխրուն և պորարտ, հողամասը լավ լուսավորված, արեվոտ և վոռոգման համար ունենա առատ ջուր. վոռոգելիս ջուրը համահավասար տարածվելու համար պետք է լինի նաև հարթ: Վորպեսզի տնկիներն ունենան խորը գնացող ուժեղ արմատային սխտեմ, անհրաժեշտ է հողի մշակման աշխատանքները կատարել ժամանակին, ցանկալի ֆիզիքական կազմության և քիմիական բաղադրութուններ ստեղծելու համար:

Կանոնավոր և ուղիղ մշակման դեպքում, ոգը, ջերմութունը և խոնավութունը ազատ թափանցում են հողի ներքին շերտերը և միկրո-

որգանիզմների աշխատանքի համար ստեղծում են նպաստավոր պայմաններ: Այդ որգանիզմների շնորհիվ հողը ,,հասունանում,, եւ և մեծանում եւ նրա բերրիութիւնը:

Վերջիններիս ոգնութեամբ հողում գանձող որգանական նյութերը քայքայվելով, վեր են ածվում հանքային աղերի, վորոնք բույսերի սննդաուութեան կարեւոր նյութերն են: Այս ձեւով որգանական նյութերը քայքայվելով մարսելի ու ընդունելի լին դառնում բույսի համար: Բույսի հետագա զարգացման համար մեծ նշանակութիւն ունի վաղ վարը, վորի շնորհիվ հողում պահպանվում եւ անհրաժեշտ խոնավութիւնն և տնկիւներն ամռան շոր ամիսներին սպահով են լինում շրով:

Հողը վաղ աշնանը վարելով, միաժամանակ արմատախիլ են արվում մոլախոտերը և նրանց արմատներն ու կոճղարմատները դուրս ընկնելով հողի յերեսը ցրտահարվում են, չորանուլ, և հետագայում քայքայվում:

Ուրեմն աշնան վարը նպաստում եւ թե խոնավութեան կուտակմանը և թե բուսական մնացորդների քայքայմանը, վորի հետեւանքով ավելանում եւ հողի բերրիութիւնը:

Այս բոլորից պարզ յերեւում եւ, թե ինչքան խոշոր նշանակութիւն ունի և անհրաժեշտ եւ աշնան վարը:

Աշնանը, հողը պետք եւ վարել 30—40 սմ. խորութեամբ:

Գարնանը, ձյունը հալվելուց հետո, յերբ հողը քեշին եւ գալիս, նորից պետք եւ կրկնավարել, բայց այս անգամ արդեն յերեսանց մոտ 15—20 սմ. խորութեամբ, վորովհետեւ ավելի խորը վարելու դեպքում կկորչի այն խոնավութիւնը, վոր կուտակվել եր ձմռան ընթացքում:

Գարնան վարի նպատակն եւ հողը նորից փրխրացնել, նոր ծլած մոլախոտերը արմատախիլ անել և վոչնչանցել: Հողի վարելուց առաջացած խոշոր կոշտերը մանրելու և մոլախոտերի մնացորդները դաշտից դուրս հանելու համար անհրաժեշտ եւ փոցխել զիգզագ փոցխով:

Փոցխելուց հետո մոլախոտերի մանր մնացորդները ձեռքով պետք եւ հավաքել, դուրս տանել հողամասից և այլել: Յեթե հողը հարուստ եւ մանր խճերով, անպաշտան անհրաժեշտ եւ մաքրել: Այդ աշխատանքները կատարելուց հետո ամբողջ հողը պետք եւ հարթել, վորպեսզի վոռոզող շուրը հավասար տարածվի ամբողջ դաշտում: Տնկելուց առաջ, հողամասը պետք եւ կանոնավոր պլանիքով կայի լենթարկել, վորպեսզի չզժվարանա մերենալի միջոցով կատարվող տնկեկանավաքը:

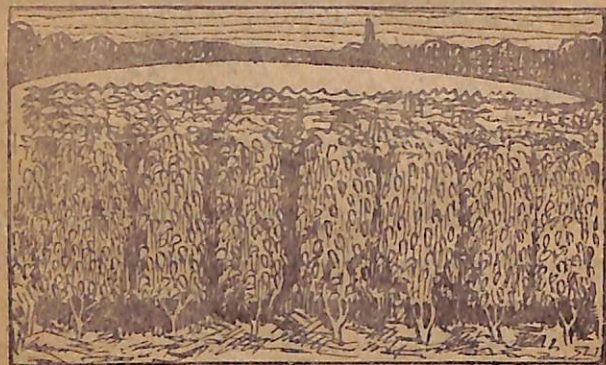
Ամբողջ թթաստանը անհրաժեշտ եւ բաժանել կվարտախների: Այդ կվարտախների միջեւ պետք եւ

բացել ճանապարհներ հավաքած տերեւը և մեքենաները փոխադրելու համար:

Յերկու հիմնական ճանապարհները, վորոնք թթաստանը կտրում են յերկարությամբ և լայնությամբ, կարող են ունենալ 4—5 մետր լայնություն, իսկ մնացած ճանապարհները 3 մետր:

Տնկելուց առաջ հողը պետք է պարարտացնել գոմաղբով: Հեկտարին պետք է առաջ 20.000-30.000 կիլո լավ հասունացած գոմաղբ: Յեթե հողը սննդանյութերից աղքատ չէ, կարելի չէ պարարտանյութը պահաս տալ:

ԻՆՉՊԵՍ ՏՆԿԵԼ ԹԹԵՆԻՆԵՐԸ. — Հողամասը

Թփային թթաստանի ընդհանուր տեսքը:

վերոհիշյալ ձևով պատրաստելուց հետո պետք է անցնել անկելու աշխատանքներին:

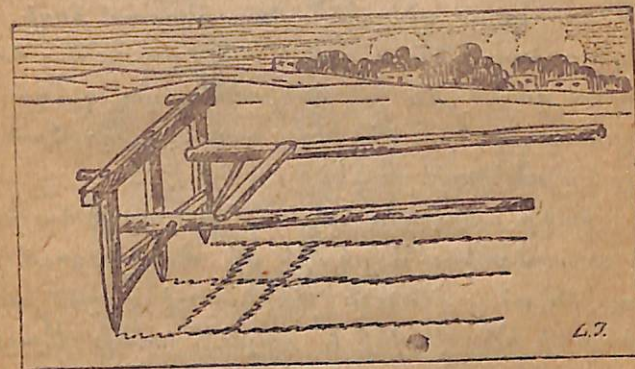
Թփային թթաստանների դեպքում մեկ հեկ-

տարին անկում են 20.000 տունի, ուրեմն մեկ քառակուսի մետրին ընկնում է 2 տունի:

Տնկելիս շարք շարքից պետք է լինի մեկ մետր հեռավորության վրա, իսկ տունից 0, 5 մետրի վրա:

Վորպեսզի թփերը հավասարաչափ լուսավորություն, ջերմություն, և մուռնդ ստանան, բացի այդ, հետագա խնամքն ու տերեվանավազը հնարավոր լինի մեքենայացման յենթարկել, անհրաժեշտ է անկել ուղիղ շարքերով:

ՇՈՐՔԵՐ ԳԾԵԼԸ ՅԵՎ ՏՆԿԵԼԸ. — Շարքերը կարելի չէ գծել մարկյորով կամ պարանով:

Մարկյոր:

Յեթե թթաստանի տարածությունը մեծ է, շարքերը քաշում են մարկյորով: Մարկյորը մի փայտ է մեկ ու կիսից 3 մետր յերկարությամբ

և 15 — 20 սմ. հաստութեամբ: Այդ փաշտից ամրացված են և իջնում են զեպի ցած 2-3 մասեր, վորոնք իրարից մեկ մետր հեռավորութեան վրա յեն զամբում: Մասերի յերկարութունը կարող է լինել մեկ մետր, իսկ հաստութունը 8-10 սմ: Մասերը սրածայր են: Փայտի հետեվի կողմից ամրացած են յերկու փոքր ձողեր, վորոնցից բանվորը բռնում է մարկյորը, աշխատելու ժամանակ: Մարկյորին լծում են մեկ ձի:

Այս գործիքով հողի վրա քաշում են զծեր: Վերջիններս պետք է քաշել հողամասի վտուղման տեսակետից հարմար ուղղութեամբ: Դաշտը մարկյորով զծելու համար սկզբում հողի մի կողմից ձգում են պարան: Դրան զուգահեռ մարկյորով զծում են ակոսներ: Հետագա զուգահեռ ակոսներ զծելու համար պարանի գործածութունը անհրաժեշտ չէ:

Յերբ մարկյորը հասնում է դաշտի ծայրին, վերադառնալիս, մարկյորի մի մասը գցում են առաջին անգամ նույն մարկյորով քաշած ամենածայրի ակոսի մեջ և քաշում առաջ: Այսպես աստիճանաբար ստացվում են մեկը մյուսից հավասար հեռավորութեան վրա զամբող զուգահեռ շարքեր:

Մեկ մետր հեռավորութեամբ շարքեր քաշելուց հետո պետք է անկել:

Տնկել կարելի է բահով կամ սրածայր բիրով (ձողով): Տնկելիս պետք է աշխատեն յերկու բանվոր միասին:

Բանվորներից մեկը ձեղքում է հողը և կամ փոս փորում, իսկ յերկրորդը դնում է տունկը, հետեվելով, վոր արմատը ուղիղ մասնի հողում և չկորանա աղեղի նման, վորովհետեվ թեքված արմատ ունեցող տնկիների աճեցողութունը ընթանում է զանդադ: Նույն յերկրորդ բանվորը տունկի արմատները ծածկում է փխրացրած հո-

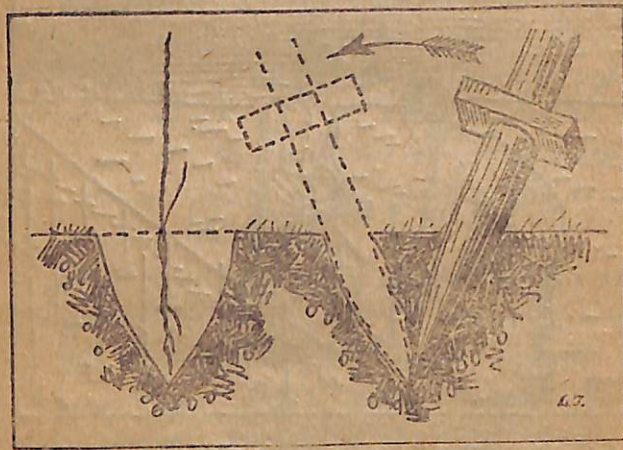

Գարանի ոգնութեամբ տնկելը:

ղով: Մեկ տունկ տնկելուց հետո առաջին բանվորը կես մետրանոց ձողով, առաջին տունկից չափում է և ուրեմն կես մետր հեռավորութեան

վրա նորից նշան ե անում և փոս փորում: Յերկրորդ բանվորը դարձյալ տնկում ե ու աշապես շարունակ: Փոքր հողամասերում թթենիները տընկում են պարանի ոգնությամբ հետեւյալ ձեւով. հողի մի ծայրում ամրացնում են փայտ և կապում պարան, վերջինիս մյուս ծայրը կապում են մի ուրիշ փայտից ու ամրացնում հողի մեջ դաշտի մյուս ծայրին:

Բանվորներին մեկը դարձյալ կես մետր հեռավորության վրա, սկսած հողամասի ծայրից

Երկր տնկելը:

փոսեր ե փորում, խակ յերկրորդը տնկում ե և հողով ծածկում.

Մի շարքը տնկելուց հետո, պարանը տեղա-

փոխում են մի մետր հեռավորության վրա ու նորից յերկու ծայրերը ամրացնելով գետնին, աընկում են յերկրորդ շարքը ու աշապես շարունակ:

Յեթե թթաստանը տնկում են առունների ափերին, ուր ամբողջ հողամասը վաղորօք փրկւրեցրած չի յեղել, փորում են փոսեր մինչև 30 սմ. լայնությամբ ու խորությամբ, ապա տընկում են ախպես, վոր արմատները փոսում ադատ լինեն և փոշ խճճված:

Թե առաջին և թե յերկրորդ դեպքում պետք ե ախպես անել, վեր արմատավիզը հողի յերեսից մի քիչ բարձր լինի: Հողի նստելու հետ մեկատեղ կնստեն նաև տնկիները: Տնկելուց անմիջապես հետո շարքերի արանքով պետք ե հանել առուններ և թթաստանը ջրել: Առունները կարելի յե հանել թե բանով և թե բուկից մեքենայով: Վերջինով հանելը նպատակահարմար ե, վորովհետև ավ ախ ձեւով աշխատանքը կատարվում ե արագ պահանջում ե քիչ ծախս և խնայվում ե բանվորական ուժը:

Ջուրը պետք ե բաց թողնել բարակ հոսանքով ու դանդաղ, վորպեսզի լավ ծծվի հողի մեջ:

ՏՆԿԵԼՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿԸ. — Թթենիները կարելի յե տնկել թե գարնանը և թե աշնանը:

Աշնան տնկելն ունի այն առավելութունը, վոր տնկիներն ոգտագործում են հողում կու-

տակված խոնավութիւնը, մինչև զարուն արմատներն արդեն ամրացած են լինում և գարնանը թթենին շուտ բողբոջելով հնարավորութիւն է տալիս ավելի շուտ արթնացնելու շերամին:

Գարնանը պետք է տնկել այն ժամանակ, յերբ դեռ տնկիների մեջ սնունդափոխանակութիւնը չի սկսել, և կամ նոր է սկսվել, այսինքն վաղ գարնանը ապրիլի կեսերից:

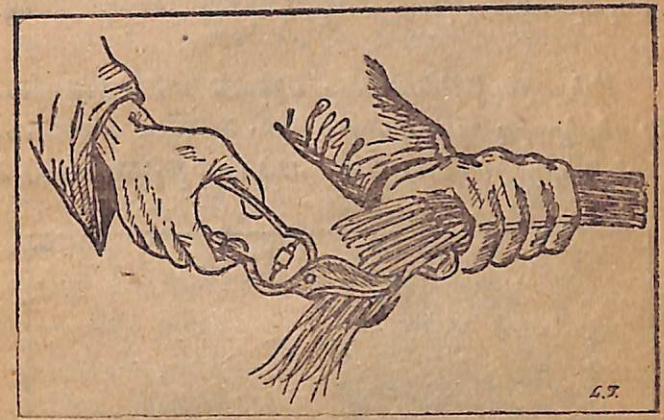
Յեթե մինչև տնկելը տնկիները բողբոջներն արդեն բացվել են և կամ տերեփներն սկսել են դուրս գալ, տնկին լինում է նվազ, աճեցողութիւնը թույլ, դրա հետեւանքով չորանում են արմատները, հետեւաբար և ամբողջ տունկը: Պետք է տնկել վաղ, այսինքն մինչև բողբոջների բացվելը:

Տնկելուց առաջ արմատները պետք է մաքրել ավելորդ և վիրավոր մասերից ու գլխավոր արմատը կտրել սուր սեկատորով, թողնելով 10-15 սմ. յերկարությամբ: Սեկատորը պետք է լինի սուր, վորպեսզի արմատները կտրելիս չտրորվի և նոր վերքեր չառաջանան:

Նախ քան տնկելը արմատը պետք է թրջել կովի ազրի, կավալին հողի և ջրի շաղախի մեջ: Պետք է տնկել միամյա տունկ:

Յեթե տնկիները ստացվել են ավելի շուտ

քան թե հողը պատրաստ է և միառժամանակ մընայու յեն առանց տնկելու, անհրաժեշտ է պահել սովորոտ և հովտեղ, վորպեսզի չչորանան կամ չբողբոջեն:

Տնկիների արմատների ավելորդ մասերի կտրելը:

ԹՓԵՐԻՆ ԶԵՎ ՏԱԼԸ. — Յերբ տունկը արդեն ամրացված է հողում, մինչև տերեփների բացվելը, բունը սուր սեկատորով պետք է կտրել՝ հողից տաս սանտիմետր բարձրության վրա, կտրելիս բունը չտրորել:

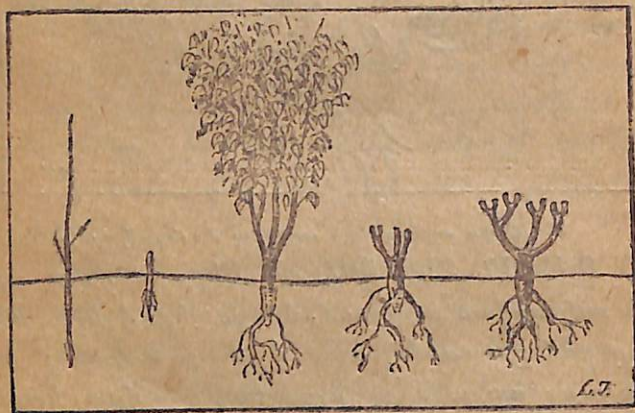
Ինի այդ մասի վրա մնում են մի քանի բողբոջ:

Տնկիների աճեցողության ժամանակ այդ բողբոջներից դուրս են գալիս նոր ժոտեր: Այս ժոտերից պետք է թողնել միայն 3-4 ուժեղները,

խակ մնացածները կտրել: Այդ տարին տունկերը չպետք է ոգտագործել այլ, թողնել, վոր թե բունը և թե վոստերն աճեն և ուժեղ զարգանան:

Տնկելուց մի տարի հետո, այսինքն հետեվյալ զարնանը թթաստանը կարելի չե ոգտագործել:

Թփայլին թթաստանը սկսում են ոգտագործել յերկրորդ տարվանից: Այդ տարվա զարնանը տերեփները քաղելու հետ մեկտեղ թփին պետք է

Թփի աստիճանական ձևավորումը:

տալ իր վերջնական ձևը: Բնի վրա դուրս յեկած նախորդ տարվա վոստերը պետք է կտրել սուր սեկատորով 5-10 սմ. յերկարությամբ:

Այդ մնացած վոստերի վրա գտնվող բոզ-

բոջներից նույն տարին նորից դուս կգան նոր վոստեր:

Կարելուց հետո թուփը անոգտագործելի պետք է թողնել մեկ և կեսից յերկու ամիս շարունակ, վորպեսզի նրա դալար վոստերը ուժեղանան և տերեփակալին: Իրանից հետո արդեն տերեփը կարելի չե ոգտագործել:

Թողած ճյուղերի վրա, նորից դուրս են գալիս 2—3 նոր վոստեր և թուփը ավելի ուժեղանում է ու մեծանում:

Վորպեսզի հետագայում թուփն ավելի ուժեղանա և աճեցողությունը լավ լինի, յեղած ճյուղերից պետք է թողնել միայն 6—8 ուժեղները, իսկ մնացածները կտրատել:

Տերեփավոր:

ԹԹԱՍՏԱՆԻ ՈԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ. — Թփայլին թթաստանը տարվա մեջ ոգտագործվում է յերկու անգամ — զարնանը և աշնանը: Աշնանը ոգտագործում են աշնան կերի ժամանակ, բայց այս զեպքում փոշ չեն թփին: Այսպիսով կարելով այլ

15794-52

միայն պոկելով տերեւներն առանց անգամ վնասելու ճշտեցրին:

Աշնանը ճյուղերը կտրելիս, թուփը, նախ հնարավորութիւն չի ունենա իր նոր փոստերն աջնպէս ամրացնել, վոր դիմանա ձմռան ցրտերին, յերկրորդ, գարնանը այդ նորաբույս փոստերի վրա տերեւներ քիչ կլինեն:

Թույսի զարգացումը թփային թթաստանում ընթանում է ավելի արագ քան բարձրաբնի դեպքում: Թփային թթաստանից ստացված տերեւները իրենց վորակով, միանգամայն բավարար են վորդի կերի համար և Թուրքեստանի պայմաններում, չնայած ուժեղ շոգերին, վորդի կերակրումը թփային թթաստանից ստացած տերեւներով, կատարվել է միանգամայն բարեհաջող: Ամռանը նրա տերեւները կտրելի չե ոգտագործել նաև յերկրորդ, — այսինքն ամռան կերի համար:

ԲՆԻՔԻ ՔԱՆԱԿԸ. — Ինչպէս ասացինք, թփային թթաստանի դեպքում, մեկ հեկտարին տնկում են 20.000 տունկ: Ոգտագործման առաջին տարին մեկ տունկից ստացվում է մոտավորապէս 400 գրամ: յորեմն մեկ հեկտար թթաստանից 8.000 կիլո տերեւ, յերկրորդ տարին մեկ թփից ստացվում է 600-700 գրամ, մեկ հեկտարից 1200-1400 կիլո, իսկ ոգտագործման յերրորդ

տարին արդեն, մեկ հեկտար թթաստանից ստացվում է 20.000 կիլո հաշվելով մեկ թփից մեկ կիլո տերեւ:

Ընդունելով, վոր մեր պայմաններում մեկ տուփ գրենան կերակրելու համար անհրաժեշտ է 1000 կիլո տերեւ, թփային թթաստանը հնարավորութիւն է ապիս իր ոգտագործման առաջին տարին պահել 8 տուփ

»	2-րդ	»	»	12—14	»
»	3-րդ	»	»	20	»

Իսկ յեթե ավելի ինաչողաբար վերաբերվենք դեպի տերեւը և մեկ տուփ գրենան կերակրենք 800 կիլո տերեւով, ինչպէս անում են շատ յերկրներում, 3-րդ տարին, մեկ հեկտար թփային թթաստանից ստացած տերեւներով կտրելի չե կերակրել 25 տուփ գրենա:

Այստեղից պարզ է թե վորքան ձեռնառ յե կորանտեսութիւններին, յորհրամտեսութիւններին և չքավոր ու միջակ անհատ անտեսութիւններին ունենալ թփային թթաստաններ:

ԹԹԱՍՏԱՆԻ ԽՆԱՄՔԸ. — ՁԲՆԵԸ. — Ինչպէս վերը հիշատակեցինք, տնկելուց հետո, թթաստանը անմիջապէս պէտք է շրել: Թե վորքան շուր է հարկավոր, դա կախված է տեղի կլիմայական պայմաններից, հողի հատկութիւնից, շերմութիւնից և տերեւների գոյութիւնից:

խառնսիվութիւնից: Զրի խնդիրը թիթագործու-
թյան մեջ ունի խոշոր նշանակութիւն, վորով-
հետև տերեւիլի բերքի նախատեսմամբ քանակը
բացի մի շարք այլ պայմաններից, կախված է
նաև փոստող ջրի նորմալ քանակից:

Թիթագործների 1-ին համազումարի ավախն
րի համաձախ, փոստողումն ըստ ժամանակի դա-
սավորվում է հետևյալ կերպ.—

Արդիւթի միջոցով	I Տարին			II Տարին			III և հետ. տարիները		
	№ 3 1 հեկտ.			№ 3 1 հեկտարին			№ 3 1 հեկտարին		
	միջոցով գործող	միջոցով գործող	միջոցով գործող	միջոցով գործող	միջոցով գործող	միջոցով գործող	միջոցով գործող	միջոցով գործող	միջոցով գործող
X	1	600	600	—	—	—	—	—	—
IV	3	850	1150	1	850	850	1	850	850
		150							
V	2	800	1600	1	750	750	2	750	1500
		750							
VI	2	750	1500	2	750	1500	2	750	1500
VII	2	750	1500	2	650	1300	1	750	750
VIII	1	900	900	2	700	1400	1	850	850
IX	—	—	—	1	650	650	—	—	—
Ընդ.	11	—	7250	9	—	6450	7	—	5450

Հետագա տարիների թե փոստողումների թի-

վը և թե ջրի ընդհանուր քանակը մնում է նույ-
նը, ինչ վոր 3-րդ տարում:

Պետք է հիշել, վոր վոստգման այս նորման
և ջրի քանակը նախատեսված է Միջին Ասիայի
կլիմայական միջին պայմաններից յեխելով: Բո-
լոր յերկիրների համար այս նորման որեւիչ չէ
և կարող է փոփոխման յենթարկել ըստ կլի-
մայական, հողային և այլն պայմանների:

Թիթային թիթաստանը թե փոստգման և թե
ջրի կլանման քանակի տեսակետից շատ ավելի
պահանջկոտ է քան դաշտային շատ կուլտուրա-
ներ: Բայց թիթենու դրական հատկութիւնը այն
է, վոր փոստգման ժամանակը ազատ կարելի չէ
փոխադրել տվյալ ամսվա այս կամ այն որերին,
առանց վրաս պատճառելու տունկերին:

Հնդհանուր առմամբ, նայած կլիմայական և
հողային պայմաններին թիթաստանը կարելի չէ
ամսական ջրել 2-3 անգամ, իսկ շոգ ամիսնե-
րին (հունիս, հուլիս, սեպտեմբեր) մինչև չորս ան-
գամ:

ՄՈՒՍԽՈՏԻ ՄԱԻՐԵԼԸ ՅԵՎ ՀՈՂԻ ՓԽՐԱՅՆԵԼԸ

Ջրելուց հետո հողը արագութեամբ կեղեվա-
կալում է և ծածկվում է մոլախոտերով: Հետա-
գա ամբողջ աշխատանքը կայանում է նրանում,
վոր հաճախ պետք է քաղհանել և հողը փխրա-
ցնել:

Մոլախոտերը բանելով կուլտուրական բույսերի հետ, ավելի դեպքում թթենու անկիները հետ, գլխավոր են նրանց և թույլ չեն ապրիս անկիներին ազատ զարգանալու: Նրանք վերցնելով հողից սնունդ, աղքատացնում են հողը, բացի դրանից մոլախոտերն ավելի արագ են զարգանում քան տունկերը և զրկում են վերջնիս արեվի յուլից, ստեղծելով աճեցողության վատ պայմաններ, վորի հետեվանքով անկիները լինում են թույլ: Մոլախոտերը չորացնում են հողը, ոգտագործելով այն խոնավությունը, վորը կուտակվել էր հողում կուլտուրական բույսի համար: Նրանց գոյությունը հարկադրում է ջրել ավելի շատ քան պահանջում է կուլտուրական բույսը իր անմիջական կարիքների համար: Ասածներին պարզ է, վոր մոլախոտերի դեմ պետք է մղել անհաշտ պայքար: Այդ պայքարն ավելի կարեվոր է և ունի վճռական նշանակություն չորային շրջաններում, ուր վտուցող ջուրը, առանց այն ել չի բավարարում գլուղատնեատության կարիքներին:

Թփային թթաստանը ամբողջ վեգետացիայի բնթացքում 3-4 անգամ պետք է քաղհանել: Քաղհանը պետք է կատարել մեքենայով, վորը թե արագացնում է աշխատանքը և թե եժանացընում:

Իբրև քաղհանող մեքենաներ կարելի է գործածել կուլտիվատորը և բուկլիցը: Այս լերկուան ել պետք է աշխատեցնել ձիով:

Կուլտիվատորը իր սուր դանակներով կտրում է միջլարքերում գտնված մոլախոտերը, միաժամանակ փխրացնելով հողը:

Բույսերի շուրջը գտնվող մոլախոտերը պետք է քաղհանել ձեռքով—ուրագներով: Ինչպես վերը հիշատակեցինք թթաստանը ջրելուց վորոշ ժամանակ հետո հողի լերեսը կեղեվակալում է հաստ ու պինդ շերտով: Այդ կեղեվը սկսում է ավելի պնդանալ և ապա ճաքճքելով հողում առաջանում է բազմաթիվ ճեղքեր: Հողի լերեսը կեղեվակալելուց հետո ողը հնարավորություն չի ունենում ներս թափանցելու և բույսը զրկվում է իր զարգացման ամենակարեվոր պայմաններից մեկը հանդիսացող՝ ողից:

Միաժամանակ գոլորշիանում է հողի ստորին շերտերում կուտակված խոնավությունը և չորացնելով հողը հարկադրում է մեզ, հողամասը նորից ջրելու:

Կուլտիվատորով թթաստանը քաղհանելիս միաժամանակ փխրացվում է հողը, թփի զարգացման համար ստեղծելով բարենաշող պայմաններ, տարով նրան իրեն աներաժեշտ խոնավությունը, սնունդը և ողը:

Այսպես մշակելով հողը և խնամելով թփե-
նինները, հնարավորութիւն կտանք նրանց ուժեղ
զարգացնելու արմատային սիստեմը, վորով և
կարճ ժամանակամիջոցում կունենանք թե վորա-
կով լավ և թե քանակով շատ տերև: Հետագա
տարիներում խնամքը նույնն է.— կտրատել ա-
վելորդ ճյուղերը, ջրել, մուխոտները մաքրել և
հողը փխրացնել:

ՊԱՄԱՐՏԱՑՈՒՄ.— Ինչպես արդեն հիշատա-
կել ենք թփային թթաստանի դեպքում մեկ
հեկտարին սնկում ենք 20,000 տունկ: Այդ քա-
նակութամբ տունկերը, յուրաքանչյուր տարին
հողից վերցնում են մեծ քանակութամբ սննդա-
նյութեր՝ ազոտ, ֆոսֆոր և կալի աղեր, վորի
հետևանքով հողը շատ կարճ ժամանակամիջի-
ցում կարող է սննդանյութերից զրկվել և ու-
ժասպառ լինել: Թփերն այդ դեպքում կտան
վորակով վատ և քանակով քիչ տերև: Վորպես-
զի հողը ուժասպառ չլինի, պետք է հաճախակի
պարարտացնել: Պարարտացնել կարելի յե թե
հանքային աղերով և թե գոմաղբով, Թփային
թթաստանին յուրաքանչյուր տարի պետք է տալ
ինչպես հիշեցինք վերը, նախճ հողին, մեկ հեկ-
տարին 20.000-30.000 կիլո լավ հասունացած
գոմաղբ:

Գոմաղբը կարելի յե տալ զարնանը, շալ

տալով թթաստանի միջարքային տարածութեան
մեջ և ապա փորելիս հողի տակն անցկացնել:
Կարելի յե տալ նաև թփերից բերքը հավաքե-
լուց հետո:

Գոմաղբի բացակայութեան դեպքում, պետք
է գործածել արհեստական պարարտանյութեր:

Թթաստանի պարարտացնելը:

Վորպեսզի թթաստանից ստացվող տերևի
վորակը բարձր լինի և քանակը շատ, անհրա-
ժեշտ է թթաստանը անպայման պարարտացնել:

Թփային թթաստանը կարճ ժամանակամի-
ջոցում տալիս է մեծ քանակութամբ տերև:
Թթենինները թփային սիստեմով մշակելը եկատեն-

սիվ թիթագործությունից ինտենսիվ ձեվին անց-
նելն է:

Բարձրաբուն թիթաստանների հետ համեմա-
տած թիփային թիթաստանը ունի ինտենսիվ կուլ-
տուրայի բոլոր հատկությունները: Թփային
թիթաստանը պահանջում է մեծ աշխատանք և
ծախս, բայց դրա փոխարեն նա մեկ միավոր
տարածությունից շատ ավելի բերք է տալիս
քան բարձրաբունը:

«Յեթե առաջ գյուղացիությունը, համարյա
վոչ մի ծախս չեք դնում թիթենու վրա և հի-
շում եք նրան միայն վորդի կերի մոմենտին,
յեթե առաջ գյուղացիության համար թիթենու
նկատմամբ միակ աշխատանքի պրոցեսը հա-
մարվում եր տերևի բերքահավաքը, այժմ, անց-
նելով թփային թիթաստանների մշակման, գործի
դրությունը միանգամայն փոխվում է: Թիթագոր-
ծությունը դառնում է նույնչափ պահանջկատ
կուլտուրա, վարչափ վորեվե շարքաների բույս»:

«Վորպեսզի թիփերը կարողանան տալ ան,
ինչ վոր նրանցից պահանջվում է (ոգտագործ-
ման առաջին տարին տաս տուփ գրենա պահե-
լու համար բավարար բերք, 2-րդ տարին 20
տուփի և 3-րդ ու հետագա տարիներում 25
տուփ), միանգամայն անհրաժեշտ է իր ժամա-
նակին կատարել խնամելու բոլոր աշխատանք-

ները՝ քաղհանը, շրելը, փխրացնելը և պարար-
տացնելը»:

Յեթե բարձրաբուն թիթաստանների դեպ-
քում թիթենիներին հատկացնում ելին վոչ թե
առանձին հողամասեր, այլ միայն ճանապարհնե-
րի ափերը, առունների կողերը կամ թե անհա-
տական անտեսությունների բակերն ու մի տըն-
տեսության հողամասը մյուսից բաժանող հողա-
շերտերը, այժմ կառուցում ենք հատուկ թփա-
յին թիթաստանների խորհրդային անդեսություն-
ներ և կուլտեսությունները հատկացնում են
այնպիսի հողեր, վորտեղ կարող են աճել ու
զարգանալ նաև ուրիշ յեկամաբեր կուլտուրա-
ներ:

Այս յերեվույթը պարտադրում է մեզ այն-
պես անել, վոր թփային թիթաստանները նույն-
պես լինեն յեկամաբեր, ինչպես մյուս բարձր
կուլտուրաները: Այդ իսկ պատճառով անհրա-
ժեշտ է պալքար մղել թիփերի բարձր բերքա-
տվության և վորակի հպմար:

« Ազգային գրադարան

NL0292146

ԳԻՆԸ 20 ԿՈՊ.

23.224